

Koncz Katalin: A jövő nemzedékért

Mint a konferencia előadásai rámutatnak: népmozgalmi jelenségeink minden mozzanata aggodalomra ad okot. Jóllehet, hogy gyermekvállalási kedv a családpolitikai intézkedések következtében az elmúlt években emelkedett, a gyermekvállalási korban lévő nők száma azonban mérséklődött, minek nyomán az élveszületések száma csökken.

A fiatalok jelentős része nem akar, nem képes párkapcsolatot kialakítani. A széthulló családokban férfi és nő – de leginkább a gyermek – egyaránt sérül. A nemzet szétesik, leépül. Az emberi lét tágan értelmezett újratermelési feltételei kedvezőtlenek.

Napjainkban már jelentős kérésben vagyunk a népességfogyás megállításában, mutatnak rá az előadók. Maximum két-három évünk van a káros folyamat mérséklésére. Amennyiben az elkövetkező két-három év alatt hathatós intézkedéseket léptet életbe a döntéshozó, amire az előadások világos irányt mutatnak, a negatív tendencia megállítható, és további kitartó munkával a népesedési helyzetünk javítható. **Ha akarjuk.** Mindnyájan. Döntéshozók és a társadalom tagjai külön-külön és együtt.

Páratlan kezdeményezés az „Összefogás a Gyermekek- és Családbarát Magyarországot Szakértői Műhely” létrehozása, multidiszciplináris vizsgálati eredményeinek közzététele, valamint a folyamat részeként a konferencia megszervezése. A szekció három előadása sokoldalúan járja körbe napjaink legfontosabb társadalmi kérdését: a kedvezőtlen népesedési viszonyainkat, okait, és a változás lehetséges alternatíváit. Teljes körképet adnak a tények, az okok és a lehetőségek láncolatáról.

Zseni Annamária a 2013-2015 között végzett kutatás alapján történelmi léptékben mutatja be a népesség kedvezőtlen idegi-lelki állapotát, negatív

életérzését és énképét, kiábrándultságát, félelmét, melyekben történelmi traumák nyomát leli. Következésképpen a „súlyos patológiás állapot”, a jövőbe vetett bizalom hiánya, a gyermektelenség vállalásának egyik nyomós oka.

Szoboszlai Attila a családi viszonyokat, szűkebb értelemben a gyermekvállalási hajlandóságot meghatározó értékviszáltságot elemzi. Mert ahol a népesség a legkevésbé optimista a jövőt illetően (31 ország közül Magyarország az utolsó e tekintetben), ott a jövő záloga – a gyermek – sem érték. Rámutat az anya-gyermek kötődés fontosságára, a szeretetkultúra hiányosságaira, az elhibázott gyermekintézményi koncepcióra, a gyermekek szükségleteinek háttérbe szorítására a gyermekintézményekben, és az iskolai szocializáció során, amely gyakorlat generációkra átörökített kedvezőtlen hatásokkal jár. A kora gyermekkori anya-gyermek kapcsolat alapvető fontosságú a kötődési képesség kialakulásában és leépülésében. A gyermeknek szeretetteljes, biztonságos, személyre szóló gondozásra van szüksége. Sőt test-közelségre. Az anya-gyermek kapcsolat döntően meghatározza a gyermek fejlődését, jövőbeni kapcsolatteremtő képességét, szeretetenergiáját, tegyük hozzá gyermekvállalási hajlandóságát. A gyermek egészséges fejlődése és hatékony szocializációja a személyre szóló gondozást és odafigyelést igényel. Ez egyúttal arra is figyelmeztet, kérdéses, hogy a Gyes alatti kereső munka vállalása – az érintettek kezdeti részmunkaidős, majd teljes idős foglalkoztatása – szolgálja-e a gyermekek érdekeit.

Ismerve a tényt, hogy csökken a gyermekvállalási korban levő nők száma, **Lázár-Fülöp Tímea** az utolsó nagy létszámú szülőképes női korosztály, a 35 éven felüliek körében vizsgálja a gyermekvállalás esélyét. A felmérés konkrét képet nyújt a valós elmozdulás lehetőségeire és feltételeire. Biztató jel, hogy közel 400 ezer fő nyitott a gyermekvállalásra. Fontos információ, hogy ez a potenciális réteg milyen feltételek között vállalna gyereket, vagy gyerekeket, mert ennek alapján kidolgozhatók azok a rövid távú célok, amelyek gyors

beavatkozás esetén képesek megfordítani a kedvezőtlen trendet. Figyelemre méltó, hogy a gyermekellátási gondokat elenyészően kevesen említik, míg a többség az anyagi feltételek javítását igényli. A felmérés fontos eredménye a gyermekszám szerinti igények megismerése. Szerepet kap a javaslatok között a női foglalkoztatás újragondolása, a „családi karrier” felélesztése. Az atomizált társadalmi viszonyok körülményei közepette segítséget feltételez a párkapcsolati esély javítása. A megkérdezettek támogatják a hivatásos szülői státuszt, mint életpálya modellt.

A kedvezőtlen népesedési viszonyaink javítása összehangolt nemzetstratégiát igényel, amelynek foglalkoztatási érintettsége is sokrétű. Hazai és nemzetközi szinten egyaránt vitatott kérdés, hogy a női foglalkoztatás kiterjesztése hogyan befolyásolja a termékenység alakulását. Általában a statisztikák közötti korreláció áll a vizsgálatok középpontjában, a foglalkoztatás körülményeire kevesen figyelnek. Igazolt tény, hogy a foglalkoztatott nők termékenységi arányszáma kisebb, mint a háztartás kereteiben dolgozó nőké.

A női foglalkoztatás szintje és feltételei azonban nem csupán a döntéshozók akaratának függvénye. Tekintette kell lenni arra, hogy piaci feltételek között a munkaerő-piaci mechanizmusok sem elhanyagolhatók. A női foglalkoztatás munkaerő-piaci szerepe szerint foglalkoztatásuk alakulása mindenkor és mindenhol a makrogazdasági követelmények, a munkaerő-piaci egyensúly igénye szerint alakul. A rendszerváltást követő foglalkoztatási gyakorlat is igazolja a nők munkaerő-piaci egyensúlyt szabályozó szerepét. A gyermekgondozás, családi háztartási feladatok összehangolása a kereső foglalkozással („kettős kötődésű karrier”) – elsősorban a nők foglalkoztatására vonatkoztatva – napjainkban is aktuális ajánlás a hazai és nemzetközi szervezetek programjaiban.

Közvetlenül foglalkoztatási viszonyt érint a hivatásos nevelőszülői program, vagy a javaslatként megfogalmazott hivatásos szülő program. A hivatásos nevelőszülői program feltételrendszerét, anyagi juttatásait jogszabály

rögzíti. A saját háztartásában gyermeket gondozó nevelőszülőt nevelési díj valamint ellátmány illeti meg. Az „Összefogás a Gyermek- és Családbarát Magyarországért Szakértői Műhely” keretében kidolgozott Hivatásos Szülők Program sajátos életpálya modellként működhet. A háromféle karrierstratégia („családi karrier”, „munkaerő-piaci karrier”, „kettős kötődésű karrier”) közül a családgondozásra, háztartásra berendezkedett nők és férfiak számára nyújt teret hatékony társadalmi támogatással.

A tények sokoldalú elemzése, a felszíni statisztikai közelítéseken túllépve, a mélyben munkáló okok feltárása segít csak megjelölni a változtatás irányát, amire a konferencia előadásai sokoldalú támpontot nyújtanak. A szűken értelmezett családpolitikai intézkedések ma már elégtelenek, de a célfüggvénybe helyezett népesedési helyzet szemszögéből újrafogalmazott családpolitika a maga komplexitásában nagyobb hatóerővel rendelkezik. ***Makroszintű nemzetstratégiára van szükség, amelynek középpontjában a népesség egészséges fizikai, szellemi és lelki állapotának megteremtése, fenntartása és fejlesztése áll.*** E komplex megközelítésben helyet kap a családi kohézió növelése és a szeretetkultúra újraépítése is. Napjainkban a „demográfiai súlypontú kormányzás” ígérete biztat elmozdulásra, ami a gyermekvállalás pénzügyi, infrastrukturális, kulturális körülményeinek megteremtését igényli.

A népesedési kérdést középpontba állító stratégia megvalósításában a társadalom minden szintjének, minden intézményének és szereplőjének megvan a maga felelőssége. Ha van széleskörű társadalmi akarat, döntéshozói felismerés, bátorság a változtatásra, létrehozható az érintettek együttműködése, akkor a változás öngerjesztő folyamata beindítható.